

КОНСОЛІДОВАНА ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ НАФТОГАЗОВОГО КОМПЛЕКСУ: СКЛАД, ЕЛЕМЕНТИ ТА ПРАВИЛА КОНСОЛІДАЦІЇ

Кафка С.М., Хома С.В.

*Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна, 76019, м.
Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15, e-mail: Kafka@i.ua, stepoljas@mail.ru*

Анотація. Світові тенденції розвитку бізнесу посилили процеси об'єднання підприємств, поглинання та придбання один одного для досягнення поставлених цілей. Разом з тим постають нові завдання до систем обліку та складання звітності за такими процесами, бо посилення вимог до інформації про бізнес має дедалі важливіше значення, дозволяє як впливати на рух капіталів усередині групи підприємств, так і залучити додаткові фінансові ресурси від інших контрагентів. Отримати інформацію для управління про цілу групу підприємств можливо з консолідованої фінансової звітності, що є актуальними і для нафтогазового комплексу України.

Ключові слова: підприємства нафтогазового комплексу, фінансова звітність, консолідація фінансової звітності, материнське підприємство, дочірнє підприємство, неконтрольована частка, правила консолідації.

Аннотация. Мировые тенденции развития бизнеса усилили процессы объединения предприятий, поглощение и приобретение друг друга для достижения поставленных целей. Вместе с тем возникают новые задачи к системам учета и составления отчетности по таким процессам, потому ужесточение требований к информации о бизнес имеет все более важное значение, позволяет как влиять на движение капиталов внутри группы предприятий, так и привлечь дополнительные финансовые ресурсы от других контрагентов. Получить информацию для управления о целой группе предприятий возможно с консолидированной финансовой отчетности, которые являются актуальными и для нефтегазового комплекса Украины.

Ключевые слова: предприятия нефтегазового комплекса, финансовая отчетность, консолидация финансовой отчетности, материнское предприятие, дочернее предприятие, неконтролируемая доля, правила консолидации.

Annotation. Global trends determine the strengthening of the business association of enterprises, mergers and acquisitions to achieve its goals. However, it faces new challenges to the systems of accounting and reporting in the following processes for strengthening information requirements of the business is increasingly more important, allows both affect the movement of capital within the group companies and to attract additional financial resources from other contractors.

Keywords: the oil and gas company, financial reporting and consolidation of financial statements, parent, subsidiary, uncontrolled share consolidation rules.

Вступ. Дедалі більше українських підприємств розуміють, що впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності в практику обліку та складання звітності – це вимога часу, оскільки в умовах скорочення російських ринків збуту та загострення конкуренції на європейських, економічна нестабільність вітчизняної економіки спрямовують на пошук нових ділових партнерів, розмовляти з якими слід зрозуміло усім «мовою бізнесу». Тому прийнята у 2007 році Стратегія застосування МСФЗ в Україні [5] сьогодні актуалізована. Оскільки багато підприємств нафтогазового комплексу працюють в умовах вертикально інтегрованих структур, тому питання складання консолідованої фінансової звітності, в тому числі за міжнародними стандартами, є актуальним. Консолідована фінансова звітність - це фінансова звітність, яка відображає фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів юридичної особи та її дочірніх підприємств як єдиної економічної одиниці.

Аналіз сучасних закордонних і вітчизняних досліджень і публікацій. Світова система консолідованого обліку і консолідованої звітності є нова і налічує не більше сорока п'яти років. Водночас багато вітчизняних підприємств вже здійснюють консолідацію звітності, тому науковці та практики-бухгалтери активізують свою роботу з вивчення та впровадження нових правил в реалії українського бізнесу. Напрями розв'язання питань щодо ведення консолідованого обліку і складання консолідованої звітності, що характеризує групові (консолідовані) бухгалтерські звіти як такі, що призначені для демонстрації фінансового стану й результатів роботи групи компаній, котрі діють спільно досліджено в працях: Н. Остап'юк [1, с. 19-51], С. Коротаєва [2, с. 74-76], С. Голова [3, с. 154], В. Костюченко [3, 4], І. Панченко [1, с. 5-16, 51-71] та ін. **Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Особливості складання консолідованої фінансової звітності регулюється національними та міжнародними стандартами, положеннями та рекомендаціями Міністерства фінансів України, окремі норми яких вимагають дослідження та роз'яснення для практичного застосування, оскільки процеси об'єднання самі по собі є складними економічними механізмами з юридичним оформленням.

Цілі статті – дослідити, систематизувати та уточнити основні концептуальні підходи до консолідації фінансової звітності на підприємствах нафтогазового комплексу України, що дасть можливість встановити уніфікований алгоритм цього процесу.

Основний матеріал дослідження. Консолідована фінансова звітність складається материнським підприємством [6, п. 5]. Материнське підприємство – це підприємство, яке здійснює контроль за дочірнім, тобто має вирішальний вплив на фінансову, господарську та комерційну політику підприємства або підприємництва з метою одержання вигоди від його діяльності. Виняток – материнські підприємства, що є дочірніми для інших підприємств. Вони не подають консолідовану звітність, коли:

- повністю (частково) належать іншому підприємству;
- на це є згода частки меншості;
- якщо воно не є емітентом цінних паперів;
- якщо його материнське підприємство складає консолідовану фінансову звітність, яка є загальнодоступною.

Не включають до консолідованої звітності показники роботи дочірніх підприємств, якщо вони стають неконтрольованими. У такому разі материнське підприємство визнає фінансові інвестиції в дочірнє підприємство за справедливою вартістю, припиняє визнавати інший сукупний дохід, пов'язаний з дочірнім підприємством, визнає доходи і витрати, пов'язані з втратою контролю.

[6] визначає порядок складання консолідованої фінансової звітності материнським підприємством, встановлює загальні вимоги до розкриття інформації щодо її формування, а форму і склад статей консолідованої фінансової звітності визначають [7], а саме у додатку 2 до нього:

- Консолідований баланс (звіт про фінансовий стан) (Форма № 1-к);
- Консолідований звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід) (Форма № 2-к);
- Консолідований звіт про рух грошових коштів (Форма № 3-к та Форма № 3-кн);
- Консолідований звіт про власний капітал (Форма № 4-к).

КОРИСТУВАЧІВ ІНФОРМАЦІЇ КОНСОЛІДОВАНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ
• Акціонери (власники) материнського підприємства і дочірніх підприємств
• Управлінський персонал групи
• Найвищий управлінський персонал (керівництво, спостережна рада, ревізійна комісія ін.)
• Держава та її органи
• Громадськість
• Інвестори (зовнішні та внутрішні)
• Кредитори, покупці, ін. контрагенти
• Аналітики, консультанти, експерти та ін.

Рисунок 1 - Склад користувачів інформації консолідованої фінансової звітності

Отже, підприємство, яке внаслідок об'єднання отримало контроль над іншим (дочірнім) підприємством, крім власних фінансових звітів повинно складати та подавати консолідовані фінансові звіти.

З юридичного погляду, материнське підприємство та його дочірні підприємства є окремими юридичними особами і складають окремі фінансові звіти, однак, оскільки рада директорів (чи інший керівний орган) материнського підприємства одночасно володіє вирішальним голосом у радах директорів дочірніх підприємств, то сукупність зв'язаних підприємств (материнського та її дочірніх) можна розглядати як окрему економічну одиницю — групу.

Група — материнське (холдингове) підприємство та його дочірні підприємства. Зрозуміло, що учасників (акціонерів) та кредиторів материнського підприємства цікавлять результати всіх операцій, що здійснюються під його контролем, зокрема дочірніми підприємствами. У зв'язку з цим, поряд з фінансовими звітами окремих підприємств складається звітність, яка відображає фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів групи. Така звітність називається консолідованою фінансовою звітністю.

Характерною рисою цієї звітності є те, що активи, зобов'язання, витрати двох чи більше юридично самостійних одиниць об'єднуються в окрему систему фінансових звітів.

Згідно з [6], консолідовану фінансову звітність має подавати материнське підприємство.

Материнське підприємство не подає консолідовану фінансову звітність за наявності всіх таких умов:

- 1) якщо воно є дочірнім підприємством іншого підприємства (повністю або частково належить іншому підприємству);
- 2) власники неконтрольованої частки поінформовані про це і не заперечують;
- 3) якщо воно не є емітентом цінних паперів;
- 4) якщо його материнське підприємство складає консолідовану фінансову звітність, яка є загальнодоступною.

До консолідованої фінансової звітності включають показники фінансової звітності

материнського підприємства та всіх дочірніх підприємств.

Дочірнє підприємство вважається контрольованим з боку материнського підприємства за наявності всіх таких умов:

- 1) материнське підприємство має владні повноваження щодо дочірнього підприємства;
- 2) результати діяльності дочірнього підприємства безпосередньо призводять до змін у складі і вартості активів, зобов'язань, власного капіталу материнського підприємства;
- 3) материнське підприємство має фактичну можливість для здійснення владних повноважень.

Наявність прав захисту інтересів інвестора не є ознакою контролю.

У разі якщо дочірнє підприємство перестає бути контрольованим, материнське підприємство:

- 1) не включає показників такого дочірнього підприємства до консолідованої фінансової звітності;
- 2) визнає фінансові інвестиції в дочірнє підприємство за справедливою вартістю;
- 3) припиняє визнавати інший сукупний дохід, пов'язаний з таким дочірнім підприємством;
- 4) визнає доходи і витрати, пов'язані з втратою контролю.

Фінансові звіти материнського та його дочірніх підприємств, які використовують для підготовки консолідованої фінансової звітності, необхідно скласти за той самий звітний період і на ту саму дату балансу.

Консолідовану фінансову звітність слід складати з використанням єдиної облікової політики для подібних операцій та інших подій за схожих обставин. У випадках коли неможливо застосовувати єдину облікову політику при складанні консолідованої фінансової звітності, про це слід повідомити у примітках до цієї звітності та вказати статті (або їх складові), до яких застосовувалась різна облікова політика.

Вплив консолідації фінансових звітів. Консолідація фінансових звітів впливає тільки на звітність головної компанії з фінансових результатів діяльності власне головної компанії та її дочірніх підприємств. Облік і звітність дочірніх підприємств не зазнають ніякого впливу через консолідацію фінансової звітності. Той факт, що головній компанії належить контрольний пакет акцій підприємства, ніяк не впливає на облік всього підприємства. На кінець кожного облікового періоду дочірня компанія складає свої власні фінансові звіти. Головна компанія також веде облік власних операцій у звичайному порядку і складає фінансові звіти на кінець кожного облікового періоду.

Під час здійснення консолідації фінансові звіти головної і дочірніх компаній складають у звичайному порядку, а потім консоліднують на постатейній основі [8, 9]. Отже, консолідація фінансової звітності не впливає на облік операцій ані головної, ані дочірньої компаній.

До фінансової звітності НАК "Нафтогаз України" включають показники діяльності його дочірніх компаній та товариств з різними формами власності, що входять до інтегральної структури НАК "Нафтогаз України", в сукупності вони складають групу.

Група складає та представляє консолідовану фінансову звітність для таких компаній, що перебувають під її контролем (див. табл. 1).

Таблиця 1 – Група підприємств для консолідації фінансової звітності НАК "Нафтогаз України"*

<i>НАК "Нафтогаз України"</i>	<i>Відсоток участі в капіталі</i>
ДК "Укргазвидобування"	100 %
ДК "Газ України"	100 %
ДК "Укртрансгаз"	100 %
ДАТ "Чорноморнафтогаз"	100 %
ПАТ "Укртранснафта"	100 %
ПАТ "Дніпропетровськгаз"	51 %
ПАТ "Луганська газ"	51 %
ПАТ "Запоріжгаз"	50 % + 1 акція
ПАТ "Миколаївгаз"	50 % + 1 акція

* Джерело: <http://naftogaz-europe.com/subcategory/ua/NaftogazStructure>

До показників консолідованої фінансової звітності включено звітність дочірніх підприємств, в яких Група прямо чи непрямо володіє більше, ніж 50 % акцій з правом голосу або має можливість контролювати рішення, які приймає керівництво цих підприємств.

Консолідована фінансова звітність Групи відображає результати діяльності придбаного дочірнього підприємства з моменту встановлення контролю над ним. Консолідація дочірнього підприємства в звітності групи завершується на дату, на яку Група втрачає контроль над цим підприємством.

Неконтрольована частка на звітну дату – це та частина чистих результатів діяльності і чистих активів дочірнього підприємства, які відносяться до часток, що не належать прямо чи непрямо через дочірні підприємства материнській компанії. Неконтрольовану частку в консолідованому балансі відображають окремо від зобов'язань та акціонерного капіталу материнської компанії.

Асоційовані компанії – це підприємства, на які Група має суттєвий вплив, але не контролює, повністю, як правило. Група має суттєвий вплив на компанії, в яких вона володіє від 20 – 50 %

акцій з правом голосу. Асоційовані компанії обліковують за методом участі в капіталі.

Метод участі в капіталі передбачає відображення в консолідованому звіті про прибутки та збитки частки Групи в результатах діяльності асоційованих товариств за рік, за вирахуванням отриманих дивідендів. Нереалізований прибуток по операціях між Групою та асоційованими компаніями виключається в розмірі, що відповідає частці Групи в асоційованих компаніях, нереалізовані прибутки та збитки також виключаються, крім випадків, коли є ознаки зниження вартості переданого активу.

Частку Групи в кожному асоційованому товаристві відображають у балансі в сумі, що включає вартість придбання, гудвіл на дату придбання, а також її частку в прибутках та збитках.

Застосування методу участі в капіталі припиняється з моменту, коли балансова вартість фінансового вкладення в асоційовану компанію рівна нулю, за винятком випадків, коли Група відповідає за зобов'язаннями асоційованої компанії або видала гарантії відносно зобов'язань асоційованої компанії. Керівництво НАК "Нафтогаз України" прийняло рішення в консолідованій звітності не обліковувати такі інвестиції.

Підприємства зобов'язані складати фінансову звітність виключно на основі даних бухгалтерського обліку.

Фінансова звітність:

1) підписується керівником та головним бухгалтером підприємства;
2) складається та подається у строки передбачені Законом України „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” та відповідними наказами НАК „Нафтогаз України”.

Відповідальність за повноту наданої інформації, строки подання та якість наданих фінансових звітів несуть:

- уповноважені особи, що підписують фінансову звітність (директор, головних бухгалтер) підприємства, структурної одиниці,
- особа, яка відповідальна за роботу програмного та інформаційного забезпечення бухгалтерії.

Правила консолідації фінансової звітності:

Консолідована фінансова звітність складається шляхом впорядкованого додавання показників фінансової звітності дочірніх підприємств до аналогічних показників фінансової звітності материнського підприємства.

Материнське підприємство для складання консолідованої фінансової звітності визначає неконтрольовану частку у власному капіталі, чистому прибутку (збитку) та сукупному доході дочірніх підприємств. Неконтрольована частка визначається як добуток відсотка наявних голосів, які не належать материнському підприємству, відповідно до власного капіталу, чистого прибутку (збитку) та сукупного доходу дочірніх підприємств з урахуванням суми нереалізованого прибутку (збитку) від внутрішньогрупових операцій (крім випадків, пов'язаних з об'єднанням (придбанням) підприємств).

1. Неконтрольовану частку слід відображати в консолідованому балансі окремо від зобов'язань та власного капіталу материнського підприємства у рядку 1490 "Неконтрольована частка". У консолідованому звіті про фінансові результати неконтрольована частка у прибутку (збитку) відображається у рядку 2475 "Чистий прибуток, що належить неконтрольованій частці" та 2485 «Сукупний дохід, що належить неконтрольованій частці» від'ємною величиною у дужках.

Якщо дочірнім підприємством випущені привілейовані акції, що класифікуються як інструменти власного капіталу, за якими накопичується сума дивідендів та які перебувають у володінні за межами групи, то материнське підприємство розраховує свою частку прибутку або збитку після коригування на суму дивідендів за привілейованими акціями дочірнього підприємства незалежно від оголошення дивідендів.

2. Вартість гудвілу, що виникає при консолідації фінансової звітності материнського підприємства і фінансової звітності дочірніх підприємств, та вартість неконтрольованої частки при об'єднанні (придбанні) підприємств визначаються згідно з ПСБО 19 "Об'єднання підприємств".

Вартість гудвілу або негативного гудвілу, які виникають при консолідації фінансової звітності материнського підприємства і фінансової звітності дочірніх підприємств, визначається згідно з ПСБО 19 "Об'єднання підприємств" і відображається в консолідованому балансі у вписуваному рядку 1055 "Гудвіл при консолідації". При цьому вартість негативного гудвілу вираховується при визначенні показника цього рядка.

3. Курсові різниці, що виникають під час перерахунку показників фінансової звітності дочірніх підприємств, які розташовані за межами України, у валюту України визначаються згідно з ПСБО 21 "Вплив змін валютних курсів".

4. При складанні консолідованої фінансової звітності підлягають виключенню:

1) балансова вартість фінансових інвестицій материнського підприємства в кожне дочірнє підприємство і частка материнського підприємства в капіталі кожного дочірнього підприємства;
2) сума внутрішньогрупових операцій;
3) сума внутрішньогрупового сальдо;
4) сума нереалізованих прибутків та збитків від внутрішньогрупових операцій (крім збитків, які не можуть бути відшкодовані).

Внутрішньогрупові операції - операції між материнським та дочірніми підприємствами або між дочірніми підприємствами однієї групи;

Прикладами таких операцій є реалізація товарів, основних засобів, надання позик, виплата

дивідендів тощо.

Внутрішньогрупові операції відображаються в обліку підприємств групи відповідно як доходи та витрати, в тому числі як:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), виробничих запасів, необоротних активів тощо;
- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), виробничих запасів, необоротних активів тощо;
- інші операційні доходи і витрати;
- фінансові доходи і витрати (проценти, дивіденди тощо).

Такі доходи та витрати виключаються при консолідації, оскільки вони є лиш переміщенням ресурсів з одного підприємства даної групи в інше та не змінюють консолідовану суму чистих активів групи.

Наслідком внутрішньогрупових операцій може бути внутрішньо групове сальдо та нереалізовані прибутки та збитки.

Внутрішньогрупове сальдо - сальдо дебіторської заборгованості та зобов'язань на дату балансу, яке утворилося внаслідок внутрішньогрупових операцій;

Якщо розрахунки по внутрішньо групових операціях на дату консолідації не завершені, тоді в балансах підприємств групи будуть відображені відповідно сальдо дебіторської та кредиторської заборгованостей, які також необхідно виключити при консолідації. Внутрішньогрупове сальдо визначається за даними рахунку 682 «Внутрішні розрахунки». Результатом внутрішньо групової реалізації активів можуть бути нереалізовані прибутки та збитки.

Нереалізовані прибутки та збитки від внутрішньо групових операцій – прибутки та збитки, які виникають внаслідок внутрішньо групових операцій (продажу товарів, продукції, виконання робіт, послуг тощо) і включаються до балансової вартості активів підприємства.

Нереалізовані прибутки повністю виключаються під час консолідації.

У примітках до консолідованої фінансової звітності наводиться інформація про:

1) перелік дочірніх підприємств, які контролюються материнським підприємством, із зазначенням назви дочірніх підприємств, країни реєстрації та місцезнаходження, частки в капіталі, частки в розподілі голосів (у разі якщо вона не збігається з часткою в капіталі), іншої форми контролю;

2) причини, з яких показники фінансової звітності дочірнього підприємства не включено до консолідованої фінансової звітності;

3) перелік дочірніх підприємств, над якими втрачено контроль протягом звітного періоду;

4) назви підприємств, у яких підприємству, яке звітує, прямо або опосередковано (через дочірні підприємства) належить більше половини голосів, але яке з причин відсутності контролю не є дочірнім підприємством;

5) вплив придбання або продажу дочірніх підприємств на фінансовий стан (на дату балансу), фінансові результати звітного періоду та такі самі показники попереднього періоду;

6) статті консолідованої фінансової звітності, до яких застосовувалася різна облікова політика.

Висновки. В консолідованій звітності надається інформація, потрібна насамперед акціонерам щодо результатів діяльності й фінансового стану групи підприємств. Специфіка діяльності вітчизняних нафтогазових підприємств і особливості їхніх взаємовідносин між собою, з органами фіскальної служби свідчить про доцільність ведення консолідованого обліку, а не тільки консолідація фінансових звітів у вигляді окремих розрахунків, процедур зведення показників звітності підприємств групи в єдиний звіт групи. Для організації та ведення консолідованого обліку потрібна детальна розробка методики зазначеного аспекту, що потребує дальшого наукового дослідження.

Література

1 Остапюк Н., Панченко І. Від фінзвітності за П(С)БО до звітності за МСФЗ // Баланс, №1, 2014. – 95 с.

2 Коротаєв С. Актуальные проблемы применения МСФО в Беларуси // Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції до 20-річчя кафедри обліку і аудиту ІФНТУНГ, Івано-Франківськ.: Вид-во ІФНТУНГ, 2015. – С. 74-76.

3 Голов, С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами. – 3-є вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2013. – 1072 с.

4 Костюченко В. М. Консолідована фінансова звітність: міжнародний досвід та практика України: Навчально-практичний посібник. –К.: Центр учбової л-ри, 2008. – 528 с.

5 Стратегія застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні (розпорядження КМУ 24.10.2007р., №911-р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=911-2007-%F0>.

6 НП(С)БО 2 “Консолідована фінансова звітність”, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 27 червня 2013 р. № 628 // http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533

7 Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до

фінансової	звітності»	//
http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=340510&cat_id=293533		
8 МСБО	1 “Подання фінансової звітності”	//
http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408		
9 МСФЗ	10 “Консолідована фінансова звітність”	//
http://www.minfin.gov.ua/control/publish/article/main?art_id=92410&cat_id=92408		

Стаття надійшла до редакції 27.09.2015р.
Рекомендовано до друку д.е.н., проф. Лапко О.О.

УДК 338.2;338.45:620.9.004.18

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Мазур І. М.

Івано-Франківський університет права ім. Короля Данила Галицького Україна, 76019, м. Івано-Франківськ, вул. Коновальця, 35

Анотація. Розроблено організаційно-економічний механізм забезпечення енергетичної безпеки національної економіки, визначено його системне сутнісне уявлення щодо: а) змісту; б) принципів побудови; в) функцій; г) етапів формування й реалізації; д) сценаріїв реалізації та розвитку.

Ключові слова: організаційно-економічний механізм, енергетична безпека національної економіки, функції, принципи, сценарії реалізації.

Аннотация. Разработан организационно-экономический механизм обеспечения энергетической безопасности национальной экономики, определены его системное сущностное представление о: а) содержании; б) принципах построения; в) функциях; г) этапах формирования и реализации; д) сценариев реализации и развития.

Ключевые слова: организационно-экономический механизм, энергетическая безопасность национальной экономики, функции, принципы, сценарии реализации.

Abstract. Organizational and economic mechanism of ensuring energy security of the national economy represented, was defined the essential systematic conception: a) content; b) principles; c) functions; d) stages of formation and implementation; e) implementation scenarios and development.

Keywords: organizational and economic mechanism, energy security of the national economy, functions, principles, scenarios of implementation

Постановка проблеми. Посилення залежності соціально-економічного розвитку від забезпеченості паливно-енергетичними ресурсами зумовлює необхідність удосконалення наукових основ творення енергетичної політики та енергетичної безпеки національної економіки (ЕБНЕ). Вирішення зазначеної проблеми полягає у виробленні нового наукового підходу до формування системності процесу забезпечення енергетичної безпеки національної економіки. В умовах ринкової економіки енергетична політика реалізується через створення організаційно-економічного механізму забезпечення енергетичної безпеки національної економіки. Питання розроблення наукових засад організаційно-економічного механізму забезпечення енергетичної безпеки національної економіки (ОЕМЗЕБНЕ) для економічної науки і паливно-енергетичного комплексу є відносно новим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомі різноманітні трактування змісту організаційно-економічного механізму залежно від об'єкта та мети дослідження, що розглядалися у працях Поленчук В. М., Панфілов А. С., Лисенко Ю., Егоров П., Маркової Н. С., Карпенко О. О., Семиволос І. І., Савіна С.С., Челурко В. В., Полозової Т.В., Корсікової Н. М., Савченко О. В., Соловійова В. П., Коваленко Є.О., Білої І. П., Гранченко Л. В., Куценко А. В., Єршоменко-Григоренко О. А., Ануфрієвої Є. І., Козаченко Г. В., Василик О. В., Грішнєвої О. А., Моргачова І., Черкасової С. О., Вовка Ю., Гурвіца Л., Майерсона Р., Маскіна Е., Кульмана А. А., Мільнера Б. З., Півниківа А. В., Льовчука Д. Г., Райзберга Б. А. Водночас, особливості формування і дослідження організаційно-економічного механізму забезпечення енергетичної безпеки національної економіки вивчено недостатньо.

Мета статті полягає у розробленні наукових основ формування організаційно-економічного механізму забезпечення енергетичної безпеки національної економіки, що передбачає: 1) обґрунтування концептуального системного уявлення сутності організаційно-економічного механізму забезпечення енергетичної безпеки національної економіки; 2) обґрунтування базових сценаріїв реалізації організаційно-економічного механізму забезпечення енергетичної безпеки національної економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Формування цілісного системного підходу в дослідженні сутності та змісту категорії «організаційно-економічний механізм забезпечення енергетичної безпеки національної економіки» вимагає дефініції понять «організаційно-економічний механізм» та «енергетична безпека національної економіки». Перша – відображатиме